

Obsah

Poohliadnutie za zrodom teórie práva na Slovensku a za jeho kľúčovým aktérom	19
Predhovor k druhému vydaniu	35
Úvodom	38

I. KAPITOLA:

SPOLOČNOSŤ, NORMY A HODNOTY.....	41
VEREJNÁ AUTORITA, NORMATIVITA A INTEGRITA SPOLOČNOSTI ..	44
Kde je spoločnosť, tam je aj právo	45
Normatívne systémy a integrita spoločnosti	47
Spoločenská zmluva a obmedzenie slobody.....	49
SPOLOČENSKÉ HODNOTY A NORMY	52
PRÁVO A NEPRÁVNE NORMATÍVNE SYSTÉMY	57
Štátne donútenie.....	59
Štátom stanovená alebo uznaná forma	60
Monizmus práva.....	61
HODNOTA ROVNOSTI V PRÁVE	62
PRÁVO A SPRAVODLIVOSŤ	66
Sociálna spravodlivosť.....	67
Legálna a etická spravodlivosť	69
Rozdeľujúca a vyrovnávajúca spravodlivosť.....	71
PRÁVO A MORÁLKA. CIVILNÁ NEPOSLUŠNOSŤ A PRÁVO NA ODPOR	73
Existuje morálna povinnosť rešpektovať právo?	77
Argumenty pre morálnu záväznosť práva	80
PRÁVO A HODNOTA SLOBODY	82
Spoločenská zmluva a zabezpečenie slobody	86
Sloboda a „princíp škody“	91
Miera obmedzenia slobody	96
MODEL 1: Anarchia	97
MODEL 2: Liberalistický štát a zásady konzervativizmu	99
Hodnoty konzervativizmu.....	102
MODEL 3: Intervenujúci a sociálny štát	104
Zásahy štátnej byrokracie do ekonomiky.....	105

<i>Sociálne partnerstvo</i>	106
<i>MODEL 4: Totalitný štát</i>	108
Ochrana slobody občanov spoločnosťou a štátom	112
Neštátne (mimovládne) organizácie a občianska ochrana slobody	114
Sloboda prejavu a právo na informácie	117
Ako chráni slobodu občanov štát?	119

II. KAPITOLA:

ŠPECIFICKÉ ZNAKY ŠTÁTU A SÚSTAVA ŠTÁTNYCH ORGÁNOV

ŠTÁT AKO PRÁVNA INŠTITÚCIA	128
NÁZOV A ŠPECIFICKÉ ZNAKY ŠTÁTU	130
ÚZEMIE (TERITÓRIUM) ŠTÁTU	134
Územie štátu je trojrozmerné	134
Hranice štátu	135
Spôsoby nadobúdania a straty štátneho územia	136
<i>Akcesia (akrescencia)</i>	138
<i>Prvotná okupácia</i>	138
<i>Anexia</i>	139
<i>Vydržanie</i>	140
<i>Územná adjudikácia</i>	141
<i>Územná cesia</i>	141
<i>Strata štátneho územia</i>	142
Vznik a zánik štátu	142
OBYVATELSTVO A ŠTÁTNE OBČIANSTVO	144
Štátne občianstvo	145
<i>Aké sú podmienky nadobudnutia a straty občianstva?</i>	146
Právne postavenie cudzincov	147
ŠTÁTNA MOC	148
Významy výrazu „vláda“	148
Čím sa odlišuje štátna moc od iných verejných mocí?	149
Suverenita štátnej moci	150
<i>Je suverenita deliteľná?</i>	152
Suverenita ľudu a národa	153
Legitimita a legalita štátnej moci	155
Efektívnosť štátnej moci	157
Právny systém a výlučnosť štátu	158
Ekonomický a finančný systém štátu	159
<i>Dane a poplatky</i>	160

<i>Štátny rozpočet</i>	161
Štátne symboly	161
SÚSTAVA ŠTÁTNYCH ORGÁNOV	164
Kde sa nachádza štátna moc?	164
Štátne inštitúcie, štátne orgány a štátne organizácie	165
Štátni (verejní) funkcionári a úradníci (štátni, verejní zamestnanci)	166
<i>Kariérny systém verejnej služby</i>	169
<i>Spoliálny systém verejnej služby</i>	170
<i>Meritný systém verejnej služby</i>	170
Klasifikácia štátnych orgánov a ich právomoc	171
Ústavodarný a zákonodarný orgán	173
Orgány verejnej moci, výkonnej moci, štátnej správy a verejnej správy ...	176
<i>Hlava štátu</i>	179
<i>Právo milosti</i>	181
<i>Vláda (kabinet)</i>	181
<i>Ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy</i>	182
<i>Štátna správa a samospráva</i>	183
<i>Horizontálna a vertikálna delba moci (kompetencií)</i>	185
<i>Stupne miestnej (územnej) samosprávy</i>	186
<i>Triedenie záujmovej samosprávy</i>	187
<i>Komora advokátov a komora komerčných právnikov</i>	189
<i>Notárska komora a notári</i>	189
<i>Komora exekútorov a súdni exekútori</i>	191
<i>Orgány výkonnej moci sui generis</i>	192
<i>Najvyšší kontrolný úrad (a iné kontrolné orgány štátnej správy)</i>	193
<i>Prokuratúra (štátne zastupiteľstvo)</i>	193
<i>Úrad ochrancu práv (ombudsman)</i>	196
<i>Moderná koncepcia ombudsmana</i>	198
SÚDY A SÚDNICTVO	201
<i>Aké veci prejednávajú všeobecné súdy?</i>	203
<i>Osobitné verejnoprávne súdy</i>	204
<i>Súdy nižšej a vyššej inštancie (nižšieho a vyššieho stupňa)</i>	204
<i>Samosudcovia, senáty a poroty</i>	205
<i>Kompetencia (pôsobnosť, príslušnosť) štátnych orgánov</i>	206
<i>Územná a časová kompetencia</i>	207
<i>Osobná, vecná a funkčná kompetencia</i>	209
<i>Kompetenčné spory (spory o príslušnosť)</i>	210
<i>Zloženie štátnych orgánov</i>	211
<i>Spôsob ustanovovania štátnych funkcionárov do funkcií</i>	211
<i>Druhy štátnych orgánov podľa ich vzájomných vzťahov</i>	212

Zodpovednosť štátnych orgánov	213
Subordinácia štátnych orgánov	215

III. KAPITOLA:

ÚSTAVA A FORMA ŠTÁTU	217
FORMA, OBSAH A FUNKCIE ŠTÁTU	219
POJEM FORMA ŠTÁTU A ZLOŽKY FORMY ŠTÁTU	223
ČO PODMIENUJE MNOHOTVÁRNOSŤ FORMY ŠTÁTU?	225
FORMA ŠTÁTU A ÚSTAVA ŠTÁTU	232
IDEÁLNA FORMA ŠTÁTU	234
VZNIK MODERNÝCH ÚSTAV	238
KLASIFIKÁCIA ÚSTAV	241
Ústavy písané a nepísané	241
Rigidné a flexibilné ústavy a zmena ústavy	245
V čom spočíva miera rigidity ústavy?	247
Živé (faktické) a písané ústavy	248
OCHRANA ÚSTAVNEJ FORMY ŠTÁTU	250

IV. KAPITOLA:

FORMY VLÁDY	251
DEFINÍCIA FORMY VLÁDY A JEJ ZLOŽKY	253
FORMY VLÁDY V SYSTÉME DELBY MOCI A V PARLAMENTARIZME	255
V čom spočíva zložitosť interpretácie delby moci?	256
Modely delby moci	258
DELBA MOCI A KONCENTRÁCIA MOCI	259
Ludia sú náchylní zneužívať moc	260
Ako sa delí moc v štáte?	261
TEÓRIA DELBY MOCI	263
ZÁSADY DELBY MOCI	264
Oddelenosť mocí a trojdelenie mocí	264
Nezlučiteľnosť mocí	267
Nezávislosť mocí	270
Samostatnosť mocí	270
Nezodpovednosť mocí	271
Rovnováha mocí	271
KOOPERÁCIA/KONKURENCIA ZLOŽIEK MOCI	274
PREZIDENTSKÁ REPUBLIKA	277
Klasická prezidentská republika a súčasnosť	278
VZNIK A VÝVOJ PARLAMENTARIZMU	280
Transformácia zákonodarnej moci panovníka	282

Ako sa formovala exekutíva a jej vzťahy k parlamentu?	285
PARLAMENTNÁ MONARCHIA A PARLAMENTNÁ REPUBLIKA	288
Dôsledky neobmedzenej zákonodarnej moci	289

V. KAPITOLA:

DEMOKRACIA	293
DEMOKRACIA JE VLÁDA LUDU	296
Pravidlo majority a obmedzená (limitovaná) väčšina	300
DEMOKRACIA AKO PRÁVNA INŠTITÚCIA A JEJ ZNAKY	302
Princípy (znaky) demokracie	303
VLÁDA LUDU AKO VLÁDA LIMITOVANEJ VÄČŠINY	305
Negatívne dôsledky vlády neobmedzenej (nelimitovanej) väčšiny	306
Pravidlo majority a limitácia majority	308
VŠEOBECNÁ A ROVNÁ PARTICIPÁCIA NA SPRÁVE VEREJNÝCH VECÍ	312
POLITICKÝ PLURALIZMUS	314
EKONOMICKÝ PLURALIZMUS	317
DEMOKRATICKÉ VOĽBY A VOLEBNÉ PRÁVO	318
Mandát a koncepcie reprezentácie ľudu	320
Volebné systémy	323
KONTROLA REPREZENTÁCIE MOCI (DRŽITEĽOV MOCI) ZDROJOM MOCI	326

VI. KAPITOLA:

ŠTÁTNE ZRIADENIE	329
POŇATIE ŠTÁTNEHO ZRIADENIA	331
Jednotný (unitárny) štát	332
Decentralizované štáty	332
Autonómia	334
Centralizované štáty	334
Zložený štát	335
Zväzy štátov a ich formy	336

VII. KAPITOLA:

ŠTÁTNY REŽIM A PRÁVNY ŠTÁT	339
POJEM ŠTÁTNY REŽIM	342
POLICAJNÝ ŠTÁT A PRÁVNY ŠTÁT	345
Dve koncepcie právneho štátu	345
Policajný štát	347

Právo a bezprávie	349
IDEA PRÁVNEHO ŠTÁTU	350
Život pod vládou zákonov a nie ľudí	350
Požiadavky anglo-americkéj koncepcie právneho štátu (<i>rule of law</i>)	352
Právny štát proti <i>salus populi suprema lex</i> a limitácia moci	353
Právna istota	355
PRINCÍPY PRÁVNEHO ŠTÁTU A ZÁRUKY OCHRANY PRÁVA	356
Vláda práva (vláda práva krajiny) a právo na spravodlivý (riadny) proces (<i>due process of law</i>)	357
Obmedzená vláda (<i>limited government</i>), ústavnosť (konštitucionalizmus), zákonnosť (<i>legalita</i>)	361
Ústavná a zákonná limitácia štátnej moci	362
Formulácia <i>explicitných dovolení a zákazov pre štátnu moc</i>	364
Deľba moci a suverenita ľudu	365
Ludské a občianske práva	367
Tri generácie ľudských práv	369
Európsky systém kontroly dodržiavania ľudských práv	371
Nezávislosť súdnictva	373
Záruky sudcovskej nezávislosti	374
Zásady konania a spravodlivý proces	376

VIII. KAPITOLA:

TVORBA PRÁVA A PRAMENE PRÁVA

KONCEPCIE TVORBY PRÁVA	383
Konflikt medzi obyčajovým a zákonným právom	385
Francúzska cesta tvorby práva a historicko-právna škola	388
Miesto recepcie práva v tvorbe práva	389
Legislatívna (etatická) koncepcia tvorby práva	391
Kreatívne a derogatívne prvky tvorby práva	394
PRAMENE PRÁVA	399
Právo má nielen svoj obsah, ale aj formu	400
Normatívne právne akty a normatívne zmluvy	402
Ústava, ústavné zákony, medzinárodné zmluvy a výsledky referenda so silou ústavného zákona	403
Zákony, medzinárodné zmluvy, výsledky referenda so silou zákona a normatívne právne akty so silou zákona	404
Iné druhy normatívnych aktov, najmä exekutívy so silou zákona	405
Dekréty prezidenta	406
Nariadenia s mocou zákona	406
Zákonné opatrenia	407

Nariadenia vlády	407
Vyhlášky, opatrenia, výnosy a „správne nariadenia“ orgánov miestnej samosprávy a miestnych orgánov štátnej správy	408
Všeobecne záväzné nariadenia miestnej samosprávy	411
Organizačné akty	415
Organizačné akty orgánov záujmovej samosprávy	417
Precedens a sudcovská tvorba práva (<i>judge-made-law</i>)	418
Právna obyčaj	420
Právna náuka	421
ŠTÁDIÁ LEGISLATÍVNEHO PROCESU	422
Legislatívna iniciatíva	422
Prerokovanie návrhu	425
Hlasovanie (rozhodovanie) o návrhu	426
Podpísanie (<i>signácia</i>) schváleného návrhu	428
Vyhlásenie normatívneho právneho aktu a medzinárodnej zmluvy v Zbierke zákonov	429

IX. KAPITOLA:

PRÁVNÝ SYSTÉM A PRÁVNA NORMA

POJEM PRÁVNÝ SYSTÉM AKO PLATNÉ PRÁVO ŠTÁTU	438
Podmienky platného práva	442
Formálna podmienka platnosti	443
Základná norma	444
Rekogničná norma	445
Materiálne podmienky platnosti	447
Efektívnosť práva a právnej normy	448
Efektívnosť a akceptácia práva	450
Vnútná nerozpornosť právneho systému	451
Vonkajšia nerozpornosť právneho systému (<i>dynamika právneho systému</i>)	453
Stabilita a rovnováha právneho systému (<i>statika právneho systému</i>)	453
Obsolétne právne normy	454
Morálnosť práva a právnej normy	456
ŠPECIFICKÉ ZNAKY PRÁVNEJ NORMY	458
Štátom stanovená alebo uznaná forma	460
Záväznosť	463
Všeobecnosť	463
Normatívnosť	464
Štátne donútenie	466
Reštitučné, reparačné a satisfakčné sankcie	467

Spôsob a rozsah náhrady škody.....	470
Represívne sankcie.....	471
Teórie trestania a účel trestu.....	472
ŠTRUKTÚRA PRÁVNEJ NORMY.....	474
PLATNOSŤ A ÚČINNOSŤ PRÁVNÝCH NORIEM.....	478
Zánik platnosti a účinnosti právnych noriem.....	481
Derogačné pravidlá.....	487
Intertemporalita právnych noriem.....	489
Retroaktivita právnych noriem a zákaz retroaktivity.....	491
Rektroaktivita vo verejnom a súkromnom práve.....	492
Pravá a nepravá retroaktivita.....	494
Miestna (teritoriálna) a osobná (personálna) pôsobnosť právnych noriem.....	497
MEDZINÁRODNÉ PRÁVO A VNÚTROŠTÁTNE PRÁVO.....	500
Transformácia medzinárodného práva.....	501
Kolízne normy.....	502
KOMUNITÁRNE PRÁVO – PRÁVNÝ SYSTÉM EURÓPSKEJ ÚNIE.....	504
Pôsobnosť komunitárneho práva.....	505
Primárne a sekundárne právo a druhy aktov.....	506
VEĽKÉ PRÁVNE SYSTÉMY.....	508
Kontinentálny právny systém.....	509
Anglo-americký právny systém.....	510
Socialistický (komunistický) právny systém.....	510
Náboženské a tradičné systémy práva.....	511

X. KAPITOLA:

ŠTRUKTÚRA PRÁVNEHO SYSTÉMU.....	513
POJEM ŠTRUKTÚRA PRÁVNEHO SYSTÉMU.....	515
Triedy (druhy) právnych noriem.....	517
HIERARCHIA PRÁVNÝCH NORIEM A ICH PRÁVNA SILA.....	520
PRIMÁRNE (PÔVODNÉ) A SEKUNDÁRNE (ODVODENÉ) PRÁVNE NORMY.....	522
BLANKETOVÉ A ODKAZUJÚCE PRÁVNE NORMY.....	524
GENERÁLNE A ŠPECIÁLNE PRÁVNE NORMY.....	527
UNIVERZÁLNE A LOKÁLNE NORMY.....	530
Federálne právo a právo členských štátov federácie.....	531
VEREJNÉ A SÚKROMNÉ PRÁVO. ODVETVIA PRÁVA.....	534
Transformácia slovenského práva.....	537
Transformácia verejného práva.....	538
Transformácia súkromného práva.....	540
PRIKAZUJÚCE, ZAKAZUJÚCE A DOVOLUJÚCE PRÁVNE NORMY.....	542

KOGENTNÉ (KATEGORICKÉ) A DISPOZITÍVNE PRÁVNE NORMY	543
STRIKTNÉ A EKVITÁLNE PRÁVNE NORMY (SLUŠNOSŤ V PRÁVE)	546
Aristoteles o slušnosti v práve	547
Ekvitálne právo v anglo-americkom právnom systéme	549
Ekvitálne právo v kontinentálnom a v slovenskom právnom systéme.....	550
RIADNE A MIMORIADNE PRÁVNE NORMY.....	555
PROCESNÉ A HMOTNÉ PRÁVO	556
Teórie vzťahu procesného a hmotného práva	558
Iné druhy právnych noriem	559

XI. KAPITOLA:

REALIZÁCIA PRÁVA.....	561
REALIZÁCIA PRÁVA A PRÁVNE VZŤAHY.....	564
VZNIK, ZMENA A ZÁNİK PRÁVNEHO VZŤAHU.....	567
PRÁVNE SKUTOČNOSTI.....	569
Druhy právnych skutočností	571
Právne konanie – právne úkony.....	572
<i>Ako delíme právne úkony</i>	575
Neplatnosť právnych úkonov	576
Protiprávne konanie (protiprávny úkon) a právna zodpovednosť	578
<i>Záväzková a mimozáväzková právna zodpovednosť</i>	580
<i>Vznik právnej zodpovednosti</i>	580
Právne domnienky (prezumpcie) a fikcie.....	581
Právne udalosti a plynutie času	583
<i>Premlčanie</i>	584
<i>Preklúzia</i>	586
SUBJEKTY PRÁVNEHO VZŤAHU	588
Právna subjektivita fyzických osôb	588
Právna subjektivita právnických osôb.....	591
Pojem právnická osoba	593
<i>Nadácie a fondy</i>	593
Registrácia a sídlo právnických osôb.....	595
Zastúpenie fyzických a právnických osôb	596
Objekty právneho vzťahu	597
Obsah právnych vzťahov.....	598
REALIZÁCIA A APLIKÁCIA PRÁVA	600
Rozhodovanie sporov súdmi a mimosúdne rozhodcovské konanie.....	601
Ukladanie trestov.....	604
Individuálne správne akty.....	605
Deklaratórne a konštitutívne individuálne právne akty.....	607

PROCES APLIKÁCIE PRÁVA	608
Štádiá aplikácie práva	609
<i>Aktívna a pasívna legitimácia</i>	609
<i>Interpretácia, právna kvalifikácia a subsumpcia v aplikácii práva</i>	610
<i>Prejudicialita v aplikácii práva</i>	611
<i>Vydanie rozhodnutia</i>	612
<i>Právoplatnosť rozhodnutia a fikcia pravdy</i>	613
<i>Formálna a materiálna stránka právoplatnosti</i>	614
<i>Vykonateľnosť a výkon rozhodnutia</i>	616
Uváženie pri aplikácii práva a analógia v práve	619
HERMENEUTIKA A INTERPRETÁCIA (VÝKLAD) PRÁVA	622
Metódy výkladu práva	623
<i>Jazykový (gramatický) výklad</i>	624
<i>Logický výklad</i>	624
<i>Systematický výklad</i>	625
<i>Historický výklad</i>	626
Triedenie výkladu podľa subjektu výkladu	626
<i>Legálny výklad</i>	627
<i>Autentický výklad</i>	627
<i>Výklad najvyššieho súdu</i>	628
<i>Výklad orgánov aplikácie práva</i>	629
<i>Interný organizačný výklad</i>	629
<i>Doktrinálny výklad</i>	630
<i>Rozširujúci a zužujúci výklad práva</i>	630
LITERATÚRA	631